

DOEPĀK

DuPĀK DoePĀK POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUISELKRANTKRABEL DoePĀK DuPĀK
Nr. 160a

Stralende sterren: superstars in het poppentheater

In het traditionele poppenspel hanteren de vaste personages verscheidene attributen. Binnen het kleine lijsttoneel van de poppenkast zijn veel voorwerpen dikwijls te groot in verhouding tot de poppen. Dit draagt sterk bij aan het slapstickkarakter van het spel. De Italiaanse *Pulcinella* komt uit de buurt van Napels en is de stamvader van veel Europese poppenclowns. Hij is een figuur uit de commedia dell'arte, een toneelvorm die in de zestiende eeuw ontstond. Pulcinella draagt een wit pak met hoge muts en een zwart halfmasker. Als attribuut hanteert hij onder meer een platte bezem, die het verdrijven van het kwaad symboliseert. In het volkspoppenspel van Slowakije vervult de kleine marionet *Gašparko* de rol van knecht. Op zijn hoofd heeft hij een muts met een of twee punten met daaraan een bel. Om zijn hals zit een kraag.

Hij draagt witte kousen onder een pofbroek. Zijn haar is donker, hij heeft een puntbaardje, een snor en donkere ogen. De oud-Hollandse *Jan Klaassen* heeft een grote snavelvormige rode neus en draagt een bont pak. Aan de onderkant van het jasje zitten beentjes. Aan zijn voeten heeft hij klompen. Op het hoofd draagt hij een naar voren staande puntmuts met aan de top een belletje. De komische figuur in de Hongaarse poppenkast heet *Vitéz László*.

Zijn favoriete slagwapen is een *koekenpan* van steeds groter formaat. Wild gaat hij hiermee zijn tegenstanders te lijf; hij knalt er flink op los.

De harde klap van de ijzeren pan op de houten kop van zijn slachtoffer geeft een galmend geluid.

Meer weten over het (volks)poppentheater en aanverwante kunsten? Breng een bezoek aan het museum of raadpleeg onze website. Maak een internationale reis door de wondere wereld van het poppentheater op www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs. Op www.poppenspelmuseum.nl en www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 is informatie te vinden over het museum, de tentoonstellingen, de bibliotheek en de collectie. Een *poppentheater-abc* op www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl geeft uitleg over de diverse (poppen)theatertechnieken, -begrippen, -uitdrukkingen en karakteristieke personages. In de museumwinkel verkopen wij briefkaarten, boeken, documentatie, lesbrieven, poppenspeltjes en poppenkastpoppen. Afbeelding uit: *Poppenspe(l)technieken en -figuren*, een educatieve prenten- en tekstenreeks die uitnodigt tot de activiteit *Zelf eens proberen?* De publicatie is als pdf-bestand en in printvorm beschikbaar.

Illustratie: Elsje Zwart ©. Tekst en concept: Otto van der Mieden © (2011). Veel plezier en applaus!

Doepak is hét Poppenspe(e)lmuseumcadeau. Doepak is gratis voor iedereen die de vragen van een Poppenspe(e)lspeurtocht goed beantwoordt. Verzamel alle afleveringen van de Doepakkruiemelkrant en -krabbels! Een dupāk (spreek uit: doepak) is een stang- en trucpop. Het nummer met de dupāk wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de Dood van Pierlala in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupāk wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doodge stilde geschiedt, gaat het strekken en krimpen van de dupāk razendsnel en met veel tumult. Dupāk betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupāk hangt, gaat door het hoofd en het lijf en zit vast aan de houten heup. Het gat in het hoofd is wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupāk is een touw vastgemaakt. De touwen gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhout. Door dit op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupāk ook om zijn as draaien; daarbij zwieren de armen wijd uit.